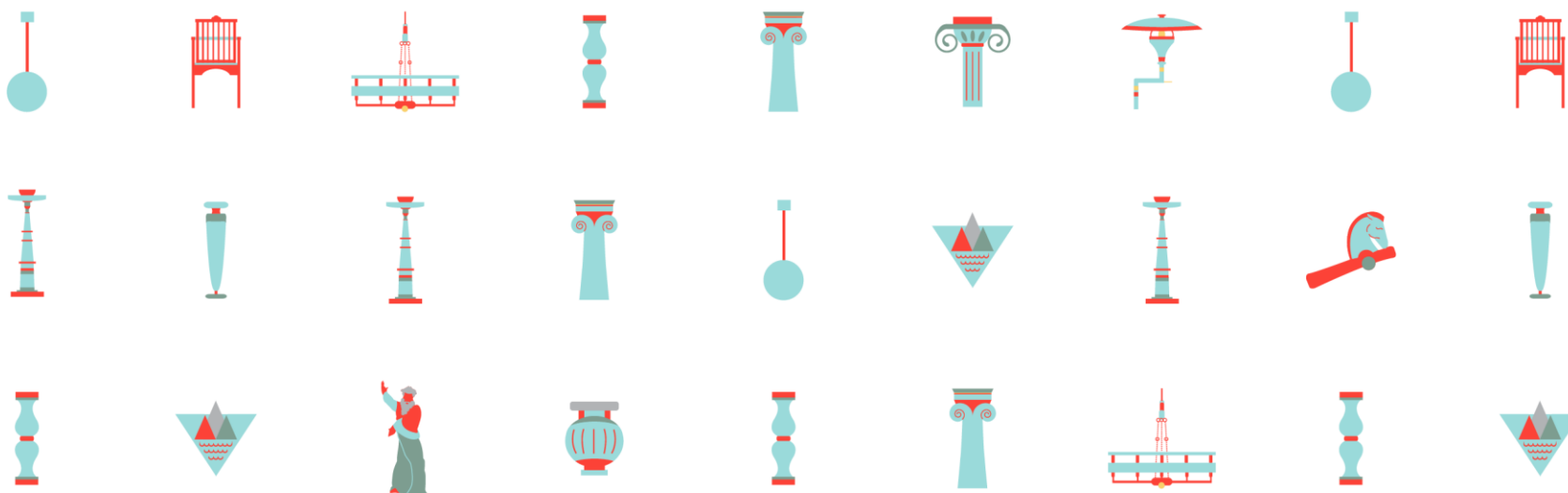

STANDARDI ZA SPLOŠNE KNJIŽNICE: POUDARKI IZ ANALIZE DOSEGANJA STANDARDOV IN ZASNOVA NOVIH STANDARDOV

Kazalo vsebine

1. Pristop obstoječih standardov
2. Trendi po svetu
3. Usmeritev novih standardov
4. Raziskava o doseganju standardov: nekaj poudarkov

Delovna skupina za strokovna priporočila za splošne knjižnice pri NSKD (imenovana 4. 11. 2015). Člani so:

Polona Brenčič, Valvasorjeva knjižnica Krško

dr. Sabina Fras Popović, Mariborska knjižnica

mag. Breda Podbrežnik Vukmir, Knjižnica Franceta Balantiča Kamnik

dr. Polona Vilar, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo

dr. Gorazd Vodeb (vodja), Narodna in univerzitetna knjižnica

mag. Ana Zdravje, Mestna knjižnica Ljubljana

- *Standardi za splošne knjižnice opredeljujejo namen splošne knjižnice kot informiranje in zadovoljevanje potreb po izobraževanju, raziskovanju, kulturi in razvedrilu ter razvijanju pismenosti.*
- *Standardi opredeljujejo načelo čim širše dostopnosti storitev za potencialne uporabnike.*
- *Dostopnost se zagotavlja z brezplačno uporabo in članstvom ter relevantnimi storitvami.*
- *Knjižnica ugotavlja potrebe potencialnih uporabnikov in načrtovati storitve v skladu z ugotovitvami analize.*

- *Določena je vrednost kazalca delež članov med prebivalci, ki naj bi jo dosegle splošne knjižnice.*
- *Poslovanje z uporabniki knjižnica uredi s sprejetimi pravili, ki opredeljujejo medsebojne dolžnosti in pravice.*

- *Standardi so opredelili načelo, da naj knjižnična zbirka vsebuje raznovrstno gradivo v različnih oblikah in ustreznem številu, da bo zadovoljilo potrebe in želje lokalne skupnosti.*
- *Opredelili so gradivo, ki naj bo vključeno v knjižnično zbirko glede na vrsto gradiva (knjige, serijske publikacije in neknjižno gradivo), namen gradiva (odrasli, mladina, referenčna zbirka, jezikovna skupina, prebivalci s posebnimi potrebami, posebna zbirka) in vsebino gradiva (strokovno in leposlovno gradivo).*
- *Določeni so kriteriji za najmanjši obseg gradiva ter sestavo zbirke. Zatem je določen tudi obseg prirasta gradiva ter kriteriji in obseg odpisa gradiva.*
- *Standardi so opredelili tudi skrb za vzdrževanje in varovanje gradiva, obveznost strokovne obdelave gradiva in dostopnost gradiva v katalogu ter način dostopnosti, označevanja in ureditve gradiva.*
- *Opredelili so tudi zahteve za izposajo gradiva.*

- *Standardi opredeljujejo vrste knjižničnih delavcev, določajo delovne naloge glede na izobrazbo oziroma vrsto delavca ter določajo stopnjo zaposlovanja.*
- *Standardi določajo, kakšna je ustrezna lokacija, funkcionalnost in kapaciteta prostorov knjižnice.*
- *Opredeljujejo tudi funkcionalne zahteve za bibliobus in postajališča ter knjižnično in tehnično opremo.*

- *Standardi določajo povezovanje knjižnic v knjižnični sistem, vključenost v vzajemno katalogizacijo in medbibliotečno izposajo.*
- *Podajajo splošna načela upravljanja in trženja v splošnih knjižnicah.*

- *Standardi opredeljujejo nadzor nad uspešnostjo delovanja knjižnice oziroma ugotavljanje doseganja ciljev. Izhodišče za načrtovanje in oblikovanje storitev predstavlja analiza potreb skupnosti.*
- *Knjižnica mora vrednotiti učinkovitost poslovanja, kakovost storitev, uspešnost in detekcijo izboljšav.*
- *Določeni so kazalci za vrednotenje uporabe, virov, človeških virov, kakovosti, stroškov in za primerjavo z drugimi knjižnicami.*

- Izhodišče ni več zbirka in drugi pogoji delovanja, ampak rezultati, prispevek v lokalni skupnosti.
- Poudarek na zadovoljstvu uporabnikov kot kazalcu uspešnosti, pomen posvetovanja z uporabniki.

Vpliv knjižnice za posameznika je opredeljen kot:

- (1) pridobivam znanja in veščine,
- (2) udeležen oz. vključen sem v branje in druge kulturne prireditve, ki jih organizira knjižnica,
- (3) občutim, da sem vključen v skupnost preko uporabe knjižnice,
- (4) izkoriščam priložnosti, ki jih nudi digitalni svet preko uporabe knjižnice,
- (5) izboljšujem zdravje in dobrobit preko uporabo knjižnice,
- (6) participiram v lokalnih zadevah preko možnosti («facilities») v knjižnici (Libraries making a difference..., 2014).

(1) Namen: zagotoviti, da se knjižnica ukvarja z uporabniki in potencialnimi uporabniki ter nudi možnosti za razvoj posameznika in skupnosti.

Pričakovani rezultati (angl. »entitlements«):

- 1) Knjižnice bodo zagotovile, da bo za pomoč (uporabnikom) na voljo usposobljeno in kvalificirano osebje.
- 2) Knjižnice bodo izvajale spekter dejavnosti, ki podpirajo učenje, uživanje (»enjoyment«) in omogočajo uporabnikom, da dobijo kar največjo korist od razpoložljivih virov.
- 3) Knjižnice bodo zagotavljale dostop do spektra storitev in virov, ki podpirajo vseživljenjsko učenje, osebno dobrobit in razvoj ter participacijo (vključevanje) skupnosti.

Kazalci:

- 1) Knjižnica pomeni razliko (vpliv: knjižnica pomagala pridobiti nove veščine, znanje, obveščenost o zdravju, percepcija knjižnice kot ugodnega, varnega in vključujočega prostora, knjižnica pomeni pozitivno spremembo v življenju).
- 2) Zadovoljstvo strank (zadovoljstvo z izbiro knjig, skrbjo za stranke, percepcija knjižnice kot dobre itn.).
- 3) Podpora osebnemu razvoju (zagotovljena podpora pri uporabi IKT in e-virov, usposabljanje za različne pismenosti, vključno z informacijsko, podpora pri dostopu do virov e-uprave, dejavnosti za razvoj bralca/bralne kulture).
- 4) Usposabljanje uporabnikov (udeležba, mnenje o koristnosti usposabljanja, število strank, ki jim je usposabljanje pomagalo).

(2) Namen: zagotoviti, da se knjižnične storitve nudijo v zgradbah in opremi, ki so prijazne do obiskovalcev, inkluzivne (vključujoče) in skladni z namenom.

Pričakovani rezultati:

- 4) Knjižnice bodo odprte vsem pripadnikom njihove skupnosti.
- 5) Včlanitev v knjižnico je brezplačna.
- 6) Knjižnice bodo nudile varen, privlačen in dostopen fizični prostor z ustreznim odpiralnim časom.
- 7) Knjižnice bodo nudile primerne storitve, opremo in vire informacij za posameznike in skupine s posebnimi potrebami (gibalna, senzorna oviranost, kulturne razlike, ekonomska deprivilegiranost, izobrazbena raven itn.).

Kazalci:

- 5) Lokacija izposojevališč (razdalje od najbližje knjižnice glede na poselitev, odprtost, pogostost obiska bibliobusa).
- 6) Uporaba knjižnice, uspeh pri pridobivanju uporabnikov (obisk, virtualni obisk, delež članov, ki si izposojajo).
- 7) Udeležba na prireditvah.

(3) Namen: zagotoviti, da knjižnice nudijo spekter virov in storitev, ki zadovoljujejo potrebe prebivalcev.

Pričakovani rezultati:

- 8) Knjižnice brezplačno izposojajo knjige.
- 9) Knjižnice zagotavljajo brezplačen dostop do informacij.
- 10) Knjižnice nudijo brezplačen dostop do interneta, računalnikov in brezžičnega omrežja.
- 11) Knjižnice zagotavljajo brezplačen dostop do virov informacij na internetu 24 ur na dan.
- 12) Knjižnice zagotavljajo dostop do zelo kvalitetnih virov spektra formatov vključno z viri v velščini, pri čemer odslikavajo spreminjajoče oblike publikacij.
- 13) Knjižnice imajo skupne kataloge z namenom omogočiti enotno iskanje po vseh velških knjižničnih virih.

Kazalci

- 8) Aktualno bralno gradivo (prirast, sredstva za nabavo)
- 9) Primerno bralno gradivo, uravnoteženost virov glede na skupnost (delež sredstev za nabavo gradiva namenjena otrokom se ujema z njihovim deležem v populaciji, raven sredstev za nabavo gradiva v velščini)
- 10) internetni dostop (1 naprava v izposojevališču, 9 na 10.000 preb. na celotnem območju knjižnice, brezžično omrežje)
- 11) uporaba IKT (delež dejanske uporabe IKT in brezžičnega omrežja)
- 12) Zadovoljevanje zahtev (delež zahtev po gradivu, ki je razpoložljivo do 7 dni po zahtevi, do 15 dni po zahtevi)

(4) Namen: zagotoviti strokovno upravljanje knjižnic z zadostnimi viri.

Pričakovani rezultati:

- 14) Knjižnice se promovirajo s ciljem pridobivanja ljudi, ki bi imeli korist od njenih storitev.
- 15) Knjižnice se redno posvetujejo z uporabniki v namen zbiranja njihovih pogledov na storitve in informacij o spreminjajočih se potrebah.
- 16) Knjižnice sodelujejo v partnerstvu z namenom odpiranja dostopa do virov vseh knjižnic v državi.
- 17) Knjižnice bodo zagotovile dostop do strategije knjižničnih storitev, politik, ciljev in vizije, v tiskani obliki in na internetu, v spektru jezikov primernih za skupnost.
- 18) Knjižnice zagotavljajo jasen, pravočasen in transparenten proces obravnave pritožb.

Kazalci

- 13) Raven zaposlitve in kvalifikacij (EPZ delavcev brez pomožnega osebja na 10.000 preb., raven zaposlitve strokovnih delavcev (EPZ na 10.000 preb.), strokovnost direktorja, delež delovnega časa za usposabljanje delavcev, prostovoljci – politika vključevanja)
- 14) Redni stroški obratovanja (prihodki, delež porabe za osebje, gradivo, vzdrževanje itn., investicije)
- 15) Stroški na obisk.
- 16) Čas odprtosti (tudi čas zaprtja zaradi pomanjkanja osebja).

- Poudarek na storitvah: informacijske storitve, medbibliotečna izposoja, domoznanstvo, storitve za starejše odrasle, potujoča knjižnica, storitve za prvotne prebivalce, bralna pismenost, za otroke in mladino, kulturno raznolike skupnosti itn.
- Strokovno korektno oziroma kvalitetno izvajanje storitev opredelimo z njeno definicijo, namenom, rezultatom in različnimi ključnimi dejavniki: določeno politiko, prostorom, opremo, usposobljenostjo in številom osebja, promocijo, načrtovanjem, kazalci uspešnosti in učinkovitosti, knjižnično zbirko itn.
- Poudarjajo kvaliteto storitev za uporabnike (kako se izvaja storitev za uporabnike), odnos, izobraževanje osebja, itn. (Living Learning Libraries, 2014).

- Zahteva po oblikovanju specifičnih politik za določene vidike delovanja.
- Politika predstavlja navodilo oziroma smernice za posamezen segment delovanja specifične knjižnice v formalni obliki (Ontario Public Library Guidelines).

- Razvoj?
- Vizija: proaktivna knjižnica
- Pomen lokalnega okolja in krajevne knjižnice
- Poudarek na analizi lokalne skupnosti in postavljanju prioritet
- Merjenje uspešnosti vezati na prispevek k razvoju in kvaliteti življenja lokalne skupnosti
- Poudarek kompetencam osebja

RAZISKAVA O DOSEGANJU STANDARDOV

- Potekala od 19. 4. do 18. 5. 2017
- 126 vprašanj
- Sodelovalo 49 splošnih knjižnic

Libraries making a difference: the fifth quality framework of Welsh Public Library Standards 2014-2017. (2014). Aberystwyth: CyMal. Pridobljeno 16. 9. 2015 s spletne strani
<http://gov.wales/docs/drah/publications/140425wpls5en.pdf>

Living Learning Libraries: Standards and guidelines for NSW public libraries. (2014). Sydney: Library Council of New South Wales. Pridobljeno 16. 9. 2015 s spletne strani
http://www.sl.nsw.gov.au/services/public_libraries/docs/living_learning_libraries2013.pdf

Ontario public library guidelines. (2013). Toronto: Federation of Ontario Public Libraries. Pridobljeno 17. 9. 2015 s spletne strani
<http://www.ontariopubliclibraryguidelines.ca/downloads/OPL%20Guidelines-Full%206th%20edition%20w.%20ammendments%20August%202013.pdf>